

נוביני קרקובסקיה Nowiny Krakowskie

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
ZWIAZEK KRAKOWIAN W IZRAELU
ASSOCIATION OF CRACOWIANS IN ISRAEL

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: לילי הבר
ת.ד. 17209, תל אביב 69051
lili@lyhaber.com
cracowassociation@gmail.com
טלפון: 09-9579540, פקס: 054-4436366

גליון 53, ינואר-פברואר 2011 שבת-אדר א' תשע"א

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

מצעד לציון 68 שנה לחיסול הגטו בקרקוב

ביום ראשון, 13 במרץ יתקיים בקרקוב מצעד הזכרון השנתי לציון 68 שנה לחיסול הגטו בעיר. כמדי שנה, נצטרף לצועדים. הצועדים מתכנסים בככר גיבורי הגטו שברובע פודגוז' בשעה 12:00, ולאחר דבריו של ראש העיר וראש הקהילה היהודית, יוצאים לכיוון שרידי מחנה הריכוז בפלשוב. בדרך מתעכבים לתפילה על-יד שרידי החומה ברחוב לבובסקה, ועל-יד האנדרטה ה"יהודית" בפלשוב ישא הרב תפילה לזכר הקורבנות. המצעד מסתיים בשעה 14:00.

ביום ראשון, 13 במרץ יתקיים בקרקוב מצעד הזכרון השנתי לציון 68 שנה לחיסול הגטו בעיר. כמדי שנה, נצטרף לצועדים. הצועדים מתכנסים בככר גיבורי הגטו שברובע פודגוז' בשעה 12:00, ולאחר דבריו של ראש העיר וראש הקהילה היהודית, יוצאים לכיוון שרידי מחנה הריכוז בפלשוב. בדרך מתעכבים לתפילה על-יד שרידי החומה ברחוב לבובסקה, ועל-יד האנדרטה ה"יהודית" בפלשוב ישא הרב תפילה לזכר הקורבנות. המצעד מסתיים בשעה 14:00.

ביום ראשון, 13 במרץ יתקיים בקרקוב מצעד הזכרון השנתי לציון 68 שנה לחיסול הגטו בעיר. כמדי שנה, נצטרף לצועדים. הצועדים מתכנסים בככר גיבורי הגטו שברובע פודגוז' בשעה 12:00, ולאחר דבריו של ראש העיר וראש הקהילה היהודית, יוצאים לכיוון שרידי מחנה הריכוז בפלשוב. בדרך מתעכבים לתפילה על-יד שרידי החומה ברחוב לבובסקה, ועל-יד האנדרטה ה"יהודית" בפלשוב ישא הרב תפילה לזכר הקורבנות. המצעד מסתיים בשעה 14:00.

"מגילת אסתר" מקרקוב ביד ושם

ביום ראשון, י"ד אדר ב' תשע"א, 21 מרץ 2011, נקרא במגילת אסתר בבית הכנסת שב"יד ושם" בירושלים. קריאת המגילה תחל בשעה 17:30 וזה סיפורה של המגילה: לאחר חיסול הגטו בקרקוב וגירוש היהודים לפלשוב, מצא קז'ימיז' קובלסקי, בערימת גרוטאות, מגילת קלף בגובה של 39 ס"מ ובאורך 161 ס"מ עם כתב עברי. קז'ימיז' הצעיר לא ידע מה פשר מגילת הקלף שמצא ולא ידע שמדובר במגילת אסתר עתיקה בת כ-300 עד 450

ביום ראשון, י"ד אדר ב' תשע"א, 21 מרץ 2011, נקרא במגילת אסתר בבית הכנסת שב"יד ושם" בירושלים. קריאת המגילה תחל בשעה 17:30 וזה סיפורה של המגילה: לאחר חיסול הגטו בקרקוב וגירוש היהודים לפלשוב, מצא קז'ימיז' קובלסקי, בערימת גרוטאות, מגילת קלף בגובה של 39 ס"מ ובאורך 161 ס"מ עם כתב עברי. קז'ימיז' הצעיר לא ידע מה פשר מגילת הקלף שמצא ולא ידע שמדובר במגילת אסתר עתיקה בת כ-300 עד 450

ביום ראשון, י"ד אדר ב' תשע"א, 21 מרץ 2011, נקרא במגילת אסתר בבית הכנסת שב"יד ושם" בירושלים. קריאת המגילה תחל בשעה 17:30 וזה סיפורה של המגילה: לאחר חיסול הגטו בקרקוב וגירוש היהודים לפלשוב, מצא קז'ימיז' קובלסקי, בערימת גרוטאות, מגילת קלף בגובה של 39 ס"מ ובאורך 161 ס"מ עם כתב עברי. קז'ימיז' הצעיר לא ידע מה פשר מגילת הקלף שמצא ולא ידע שמדובר במגילת אסתר עתיקה בת כ-300 עד 450

ביום ראשון, י"ד אדר ב' תשע"א, 21 מרץ 2011, נקרא במגילת אסתר בבית הכנסת שב"יד ושם" בירושלים. קריאת המגילה תחל בשעה 17:30 וזה סיפורה של המגילה: לאחר חיסול הגטו בקרקוב וגירוש היהודים לפלשוב, מצא קז'ימיז' קובלסקי, בערימת גרוטאות, מגילת קלף בגובה של 39 ס"מ ובאורך 161 ס"מ עם כתב עברי. קז'ימיז' הצעיר לא ידע מה פשר מגילת הקלף שמצא ולא ידע שמדובר במגילת אסתר עתיקה בת כ-300 עד 450

מחופשים בפורים על גג הגימנסיה העברית בקרקוב, 1934 (?)

קצרים

מר אלי ביר כותב עבודת דוקטורט על "החינוך היהודי בבתי הספר בקרקוב בתקופה שבין שתי מלחמות העולם". לצורך כתיבת העבודה הוא מבקש לראיין "תלמידים" של בתי הספר השונים.

מימכסמוכן להתראיין ולספר על תקופת לימודיו מתבקש לפנות לאל:

bireli51@hotmail.com
טלפון 050-8449647 או למערכת.

הידעתם שמשנת 1889 היתה פודגוז'ה אחת משלושים הערים הגדולות בגליציה, ומשנת 1910 היתה העיר ה-13 בגודלה.

בשנת 1918, לאחר מלחמת העולם הראשונה, חוברה לה פודגוז'ה לקרקוב והיתה לחלק ממנה.

דמי חבר לשנת 2011

ועד ארגון יוצאי קרקוב החליט להעלות את דמי החבר השנתיים לסך של 150 שקל.

אנו מבקשים כי תקדימו את תשלום את דמי החבר על מנת לאפשר לנו להמשיך ולפעול לשימור מורשת הקהילה.

את ההמחאה על סך 150 ש"ח נא לשלוח לארגון יוצאי קרקוב בישראל

נאום יום הולדת

*פראז' יום האספה, ולכבודה fe האט
היהודיה ("הפולנייה") כחננו אהביא את
נאוו fe מוטי זיסר ביום הולדתו ה-55.
נדמה שהוא מספר את הסיפור fe כולנו,
נוי "הדור השני".*

בנפשו ובגופו שברגע שניתן האות לעלות על יצועו אין יוצא ואין בא מתחומי המיטה, אם חס וחלילה ירד הילד ממיטתו באמצע הלילה, רק אלוהים יכול להציל אותו. כך למרות הכול יחף ועל בהונות רגלי נכנסתי חרש למטבח.

אמא רכנה על שמלה חדשה אותה תפרה עבור לקוחה. לא אשכח את צבע הבד שהיה משי שחור עם רקמה מוזהבת משל תפרו אותה לנסיכה מספורי האגדות. היא נשאה את מבטה מעל השמלה והפעם סלחנית ומפויסת והנהנה בראשה לעבר הכסא הקטן שלצידה. במטבח שררה דממה עטורת שלוה, אף אחד מאיתנו לא ראה כל צורך לדבר.

היא שפתה מים על האש, כאשר הם רתחו היא הכינה לי קקאו חם ומהביל שלעולם לא אשכח טעמו. לא העזתי להוציא מילה מפי כמי שפחד שייקחו ממנו חס וחלילה את הרגע הנפלא והקסום הזה. הבחנתי בדמעה גדולה וזכה נושרת מעיני, הדמעה נשרה על בד המשי המוזהב, היא בעדינות טבלה פיסת בד במים הרוותחים וניקתה חרש את הדמעה.

"אני כל כך רוצה שיהיה לכם טוב" היא פנתה אלי. אבל אמא "למה צריך להיות יותר טוב" עניתי, בליבי התפללתי שאלוהים לא ייקח לי לעולם את הרגע הזה. המשפט הכל כך פשוט מצד אחד והכל כך מורכב מצדו השני ליווה אותי כל ימי חיי, ככל שבגרתי והפנמתי הוא קיבל אצלי משמעות עמוקה יותר ויותר.

לימים למדתי מאחותי חדווה הרבה דברים על אמא, שהיא אבדה את כל משפחתה שלש אחיות, הורים וכל אחייניה. כל עולמה היו שתי בנות דודות אותן מצאה בישראל. למלחמה יצאה לאחר שסיימה שנה ראשונה באוניברסיטה לימודי מדעים, דבר נדיר ביותר אצל משפחות חרדיות בפולין שלפני המלחמה. התחביב אותו טפחה מימי ילדותה, התפירה, היה לימים הדבר שהציל את חייה ובארץ ישראל מקור חשוב לפרנסת המשפחה. באושוויץ היא תפרה שמלות לגרמניות שבמחנה, הן מנגד שכל כך אהבו את עבודתה, האכילו אותה שלא יארע דבר לתופרת שלהן. מידי יום הייתה גונבת בהיחבא שתי פרוסות לחם, אותן הייתה מחביאה בבגדיה ומביאה עימה למחנה עבור שלש הנשים איתן חלקה אותו דרגש במחנה.

באחד הימים שהתה הגרמנייה בבית כל אותו היום, אמי לא יכלה ליטול עימה את שתי הפרוסות היומיות, כך הגיעה לה השעה לחזור למחנה, אמי לא ידעה את נפשה, מה יהיה על הבנות המחכות לפרוסות אלו שהן מקור קיומן.

היא הייתה כבר מחוץ לדלת בדרכה למחנה, הגרמניה רצה אחריה "מלה מלה" תמתיני, בידה אחזה הגרמניה מספר פרוסות לחם עטופות "שכחת היום לקחת את הלחם" "תחביאי את הפרוסות היטב, במחנה הורגים על דברים כאלו". ברגע הזה היא ידעה שהיא נועדה לחיות. היא המתינה לשחרור עוד כארבעה חודשים ואז שבה לעיר מולדתה מלאה תקוות ותכניות. ממשפחתה הקרובה לא נותר אדם ומי מתעניין אחרי מלחמה כזו בלימודי מדעים? וכך שוב הייתה צריכה לחזור לתחביב נעוריה, התפירה, על מנת לקיים את נפשה.

לא עת סיכומים לנו הלילה וחלילה לא עת היאסף המקנה, אני מבטיחכם נאמנה כי הותרתי פרקים יפים נוספים לכתוב עליהם בימי חיי, הגדול והיפה מביניהם עדיין לא נכתב. אך גיל 55 אינו דבר של מה בכך, יעידו זקני החבורה הסובבים אותנו, אגב קל לזהותם לפי אניצי השיבה האפורים והלבנים שפשטו בשערם, או לחילופין, בחסרונם הבולט של אותם אניצים, אחת היא לי. חלקם מאד מלנכוליים ודיבורם מבובלל קמעה, חלקם עדיין משדרים אופטימיות נחרצת משל חייהם רק החלו בגיל 55. חלקם מידי פעם מפזמים או נותנים עצות בדעתנות רבה אנא תתייחסו אליהם בהבנה ובכבוד הראוי. הגיגי הנפרשים הערב בפניכם הם באמת מתהומות ליבי ואך ורק ממנו.

דרך ארוכה עשיתי משכונת התקווה לפתח תקווה, כך גם נמצאתם למדים עד כמה הייתה התקווה חלק אינטגרלי ומובנה בתוך הוויית חיי. במסגרת עבודתי וחיי החברתיים, אני נתקל בהרבה מאד אנשים והשאלה שרובם תמיד שואלים אותי תגיד "איפה זה התחיל? איפה גילית לראשונה שאתה יכול לעשות, ליצור, ליזום דברים גדולים". במילים אחרות אם אנסה להסביר את השאלה שהם התכוונו ולא העזו לשאול, תגיד איך ילד פשוט ולא משהו מיוחד משכונת התקווה ולאחר מכן מבני-ברק, הצליח לעשות בארץ ובחוו"ל את אשר עשיתי?

כאן מגיע הרגע בו אני נדרש לתת חיוך צנוע ומבויש, משיכה קלה בכתף כמי שאומר - בצניעות כמובן - בוא לא נדון בכישירונויות המיוחדים שלי עוד יגיע הזמן לכך. ובזה הנושא ימוצה ועוברים לדבר על כלכלת העולם ומשמעותה הקשה על חיינו.

אז הלילה, משזכיתי להגיע לשנתי ה-55, לא אעשה הנחות לעצמי, אני עומד לספר לכם באמת ובתמים איפה כל זה באמת התחיל.

הייתי בן 9 בלבד, זו הייתה תקופת האביב. ריחות משכרים של פריחה באוויר, התחלנו כבר לישון בחלונות פתוחים. בהתחשב בעובדה שעימי בחדר ישנו גם חדווה, אהרון ודודה מרים, לחלונות הפתוחים הייתה משמעות כבירה. השעה הייתה אחת בלילה, אני כולי נרגש, איני יכול להירדם. מחר אני יוצא לטיול השנתי וזו לי הפעם הראשונה לצאת לטיול שכזה. בפעמים הקודמות לא יצאתי כי הסבירו לי הורי שהמקומות בהם נבקר חלקם מסוכנים, אך אני ידעתי בליבי שזו לא הסיבה.

השינה הייתה ממני והלאה, הייתי חייב לחלוק עם מאן דהו את רגשותיי שגדשו את ליבי על גדותיו. מהמטבח בקע אור קטן, אוושה קלה נשמעה משם שמשכה מאד את תשומת ליבי. כל ילד להורים פולניים ניצולי שואה יודע

נאום יום הולדת (המשך)

אבי והיא מצאו נחמה זה בזרועות זו ויחדיו עלו לארץ ישראל. על סיפון האנייה "קדימה" רקמו חלומות איך במדינה הצעירה שזה עתה נולדה יפצו עצמם על שנים כל כך קשות ונוראות. הם נחתו בביתה של דודה מרים בשכונת התקווה, (אגב למי שלא יודע— שכונת התקווה הוקמה על ידי פולנים) שם גילו כי בנם היחיד של הדודה והדוד נפל חלל במלחמת השחרור ומקום קבורתו לא נודע. שוב צער, שוב אבדן, שוב שכול. כך הם החלו בבניית חייהם החדשים בארץ ישראל. הוא חילק לחם והיא כמובן שבה לתפור.

כשהייתי בגיל שלש עברנו לבני ברק ושם טופח וגדל הגרעין המשפחתי. ככל שבגרתי וגדלתי למדתי לדעת שהיא לא מקבלת ומשלימה בשום אופן את שזמנו לה החיים. לא יכול להיות, היא אמרה, שאחרי כל השנים הקשות והנוראות שעברתי עדיין אתמודד עם קשיי פרנסה, חיים בכבוד, שלווה הנפש.

הם עשו כל שיכלו לצאת מהמעגל הזה היא והוא עבדו יום ולילה טורחים ועמלים, אך עדיין היו שנים שלא יצאתי לטיול שנתי, כי היו דברים חשובים יותר לעשות עם הכסף.

איני יכול להצביע מתי זה קרה אך בשלב מסוים היא הבינה כי יכול להיות שהיא לא תגיע למנוחה והנחלה בימי חייה, או אז גמלה בליבה ההחלטה שאם היא לא תגשים את החלומות הגדולים, היא תדאג שילדיה יעשו זאת, עבודה יהיה זה ניצחון שווה או גדול יותר מאשר לו הייתה עושה

זאת בעצמה.

הייתי, לדעתי, הילד הראשון בבני-ברק שבגיל עשר קרא את צ'כוב. בגיל מאד צעיר היא דאגה שאדע מיהו דנטון ורובספייר ואיזה תפקיד שיחקו היעקוביניס במהפכה הצרפתית. היא קנתה ספרות יפה ואנציקלופדיות ב-48 תשלומים שאותם שילמה מלילות ארוכים ומיגעים של תפירה. וכך הסתובבו להן בבתינו עשרות נשים בעלות ממון להן תפרה בגדים הדורים לכל עת, כולן היו אומרות לי איזה אמא חכמה ומוכשרת יש לי. לא הצלחתי מעולם להבין כילד אם היא כל כך חכמה ומוכשרת למה היא התופרת ולא הפוך...

"אני רוצה שיהיה לכם טוב..." משפט זה ליווה אותי בכל אחד מהמחוזות בהם הייתי בימי חיי.

וכשיצאתי סוף סוף לחיים נוריתי אליהם כמו פגז מתותח. זו הייתה מזיגה של כעס, עלבון, כאב, אבדן, להט, תשוקה, תקווה, חלומות כמוסים, הבטחות, וכולם במזיגה אחת צרורים בתוך דמעה זכה צלולה על בד משי מזהב.

עיני לא ידעו שבעה על כל דבר חדש הסתערתי משל היה הקרב החשוב ביותר של חיי. כל ניצחון וכל הישג אליו הגעתי בימי חיי תמיד מחובר היה להרבה תמונות מסיפורי חיי, משל אני עובר אותם בעצמי ומתמודד עימם שוב מחדש, בסיומם אני שוב חוזר למטבח לאותו הלילה עם ניחוח הקקאו ואהבה גדולה שאין לה גבולות מרחפת באוויר. מאחורי כל הישג אם היה זה באפריקה, בישראל, באירופה,

בהודו או בארצות הברית. היכן שלא אהיה אני רואה אותה תמיד ניצבת עם הפנים הכאובות מה, כה חכמה וכה מתחשבת. שוקלת בדעתה האם סוף סוף זה קרה.

אם חושבים אתם ידידי כי אני ניצחתי, אתם טועים, היא ניצחה. היא ניצחה בגדול, משום שבנקודה מסוימת בחייה שהיו חיים קשים מורכבים ומלאי עמל, ביום בו כבר יכלה בפעם הראשונה בימי חייה להתרווח וליהנות ממה שעליו חלמה כל חייה, ברגע הזה הקיפה עצמה בחומות של שתיקה ואלם למשך יותר מעשר שנים, מבדלת לגמרי מן העולם, משל החליטה שניצחונה באמת לא יהא מושלם אם חלילה תהינה מפירותיו של העולם שכה הכביד עליה וכה הכאיב לה. כמו אומרת את שכרי לא אטול בעולם זה אלא אמתין ואקבלו כראוי בעולם האמיתי.

כך זה נשאר עד ליומה האחרון.

אז את ניצחת אמא. לך אני מקדיש בהרבה אהבה את יום ההולדת ה-55 שלי. דמעותיך הצרופות היו לאש התמיד לאורו הלכתי ושלי שלך הוא.

אני מאחל למשפחתי, ילדי, נכדי וחברי באשר הם ומעל הכול לברכה שותפתי הנאמנה, לחלום לדרך ולפירות הנאים שבאו ולאילו שיבואו אי"ה הרבה שנים יפות בבריאות טובה ובשמחה.

תודה לכל מי שבא לשמחנו בערב זה.

מוטי זיסר

נגונים מקרקוב בתל אביב

בנר שמיני של חנוכה נכחתי במפגש מרגש של תל-אביבים וקרקובאים שנגנו ביחד במרכז פליציה בלומנטל בתל-אביב. כשהתיישבה המורה לפסנתר ללוות את התלמידים בנגינתם, עמדה דמותה של אמא ביתר שאת. צלילים, מנגינות, תלמידים, ומורים הנעימו את הערב הנפלא, וכל אותה עת חשבתי על אמא.

אמי, אנה (חנקה) רוזנברג, סיימה בית-ספר למוסיקה, קונסרבטוריון בקרקוב ועמדה בכל הבחינות כדי להיות מורה לפסנתר. אמא התחילה ללמד ילדים פריטה על הכלי בעל מיתרי הכנף. גם אחייניותיה לבית בורשטיין, גניה נוסבאום, ופרניה פיחוביץ למדו אצל אמא. עם פרוץ המלחמה הכל פסק באחת, המוסיקה נדחקה לקרן זויות. אמא רק יכלה להתרפק לצלילי העבר. עם תום

המלחמה, השתתפה אמא בבריחה והגיעה לרומא, שם פגשה את אבי.

אבא, מיכאל וקסלר היה סוליסט במקהלת הילדים בוילנה בבית כנסת חצי קונסרבטיבי, שם התנהלו התפילות כמקובל, אולם מקהלת הילדים שרה בליווי אורגן. לבית הכנסת הגיעו חזנים הכי מפורסמים בעולם: סירוטה, משה קוסוביצקי, שלצידו זכה להופיע אבי. אבא שר סולו מספר פעמים בהופעות אלה כילד מקהלה, וקולו הצטיין, אולם כשהתבגר קולו השתנה, וכדי לעודד את אהבתו למוסיקה, הציע סבי שילמד בקונסרבטוריון, אולם אבא בחר ללמוד משפטים באוניברסיטה ע"ש סטפן בטורי בוילנה. כל ימיו אהב אבי מוזיקה ושירה, ואהבה זו נשזרה באהבתו העמוקה לאמא. בילדותנו נהג אבא לעמעמם את אורות הסלון, ישבנו

לצידו, כשהמוסיקה של ויואלדי, רחמנינוף, ואופרות איטלקיות עם ספורי עלילה שובי לב מתנגנים, ומדיפים טעם של נוסטלגיה.

בנר שמיני של חנוכה נכחתי במפגש מרגש מאד של תלמידים תל-אביבים וקרקובאים המנגנים ביחד, ולבי המה.

אמא מעולם לא חזרה לפרוט על הכלי שכה אהבה.

בהוקרה, רינה רוטברג

התאחדות הסוחרים היהודים בקראקא

Stowarzyszenie Kupców Żydowskich w Krakowie

על פי מאמר מאת יעקב שטרנברג מתוך "ספר קראקא" עיר ואם בישראל, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשי"ט

"... בשנים 1918-1920, לאחר קום מדינת פולין, נעורה במעמד הסוחרים ההכרה בצורך הדחוף להתארגן, הורגשה הסכנה האורבת, ליסודות קיומם. הכיוון הברור והמשותף לכל הגורמים הפולניים לנשל את היהודים מעמדותיהם הכלכליות, ההסתה האנטישמית המתמדת וגוברת, שיטת המסים, כל אלה מרטו את עצביהם של הסוחרים היהודים ופקחו את עיניהם לראות את התהום הנפערת לרגליהם.

עתה מתחיל מעמד הסוחרים היהודים להתארגן ברצינות ובתנופה, כשראשי הדוברים הם הסוחרים מהאגף הציוני: שמואל שפירא, היו"ר הראשון של ההתאחדות, חונא פייבל לייסטר, ב. מ. ספירא, סיני אלכסנדרוביץ, רפאל פפר, אברהם לינדנבוים, הנריק שנקר, שלמה שטרנברג, אפרים הורוביץ, ברנרד ליינקראם, שמואל הרצוג, בער הוניגואקס, יצחק הלפרן ויואל נכט, ועוד סוחרים יהודיים בקראקא כגון איזידור לנדוי, שמואל שכטר ואיגנצי רימלר, ליאופולד פרומוביץ, ד"ר פוסמן, ברוך ולייב פריימן, וולף רוזנבלום, שלמה פליישר ומיכאל גרינשפן...

לאחר שנת 1930 נכנסו לעבודה פעילה בהתאחדות והצטרפו לוועד: מקס לאוטרבך, מאוריצי טאובלר, ד"ר שמואל ליכטיג, יעקב שטרנברג ורבות פעלו מניק שטנברג, ד"ר קלוגמן, ד"ר יעקב מיקנברון. שנים רבות שימש בתפקיד המזכיר, חניך ההסתדרות הציונית האקדמאית "השחר" יוסף הימלבלאו. בענייני מיסים סייעו ד"ר וסרברג וד"ר איגנצי מאהלר.

ראוי לציין כי בדרך כלל מאז 1930 גברו בהתאחדות היסודות הלאומיים על ידי הצטרפותם של עסקנים ציונים מובהקים. השפעה רבה היתה לעובדה שהעתון היומי הציוני לגליציה המערבית "נווי דזינניק" עמד לצדו של מעמד הסוחרים היהודים והיה לו לפה.

נוסף להתאחדות כללית זו, שייצגה את רוב הסוחרים, קיימת היתה גם התאחדות נפרדת ל"סוחרים זעירים".

שתי ההתאחדויות פעלו בהידוק ושיתוף, והפיצול נבע רק בשל צרכי יצוג בוועדות אזרחיות כלליות לענייני מיסים. קמו שני בנקים יהודים – האחד ציוני "בנק שיתופי למלווה" (רח' סטרדום 13) ובנק כללי "בנק הסוחרים" ליד ההתאחדות (רח' גרודזקה 43). שני מוסדות אלה עשו מאמצים רבים כדי לסייע בידי הסוחרים היהודים במאבקם מול הלחץ הגובר והולך.

כמובן שהמסחר הנוצרי העריך עד מהרה את כוחו של ארגון הסוחרים היהודים ופתח בהתקפת נגד לנישול היהודים, קו שהונחה מגבוה, מהממשלה וזרועותיה.

לאחר שקראתי את המאמר של יעקב שטרנברג בספר "קראקא" עלו בזכרוני לא רק שמותייהם של האנשים המעורבים בעמותה החשובה ביותר "התאחדות", עמותה שנתנה יד לכל סוחר ורוכלי קרקוב, אלא גם נזכרתי בפניהם ואף באמירות ו/או בחיך שלהם. אני תמיד הייתי מעורבת בסביבה ובחיי היום-יום של הור, ואף פעם ולא הצטערתי על כך.

עמותת "ההתאחדות" הוקמה בשנות העשרים המאוחרות של המאה הקודמת, לאחר מלחמת העולם הראשונה, ואחד המובילים בה היה אבי, ד"ר יוסף הימלבלאו, נכדו של סולומון הימלבלאו, הסוחר הידוע שסחר בספרים עתיקים ונדירים ובשפות עתיקות. החנות שכנה ברח' Św. Jana ועל דמותו של סבא-רבא שלי, סולומון הימלבלאו, כתב רבות הסופר והעיתונאי רישרד לב.

כשחזר אבי, ד"ר יוסף הימלבלאו, ממלחמת העולם הראשונה, וסיים את לימודי המשפטים באוניברסיטה, קיבל הצעת עבודה בעמותת הסוחרים, בתפקיד מזכיר העמותה והיועץ המשפטי, ובמהרה היתה לביתו השני.

לשכת העמותה שכנה ברחוב גרודזקה 49, בבית שנבנה במאה ה-19 ושופץ בשנים 1934-1936. כשהתגרתי והייתי עצמאית, הייתי מגיעה ללשכה, מהופנטת מגודלה, מהאנשים העובדים בה, תקתוק מכונות הכתיבה, הטלפונים ואוירת התסיסה והידידות ביחס לקהל הממתין ל-Strony (כך

קראו לממתנים).

כרקע לתקופה הנ"ל אספר על החינוך שקיבלנו, אחותי ואני. מידי יום ישבנו יחד ארבעתנו – ההורים ושתי הבנות – לארוחת צהרים. היתה זו ההזדמנות היחידה במהלך היום שבה כל המשפחה התכנסה יחד. השיחות ליד השולחן נסבו תמיד סביב עבודתו של אבי ושעות העבודה שלו וכן חיי בית הספר שלנו.

מילדותי הייתי מרותקת לסיפורים על המשרה של "ההתאחדות" והחיים התוססים שהתרחשו שם, ובעיקר אהבתי לבקר שם ולראות הכל כמו עיני ואף לקבל ממתקים. כשהתבגרתי נענו המזכירות לבקשותי, ונתנו לי לסייע בעבודות שונות: לתייק, לשדך, לסדר ניירת וכדומה. הן תמיד היו עמוסות, וממהרות אחר שעות העבודה להגיע למשפחותיהם. כאשר הייתי מעט משועממת, הייתי יושבת ליד מכונת הכתיבה השחורה והגדולה, וקצת מפחידה (תוצרת Underwood), ובפעילות לב חזקות נגעת בה באצבע אחת. הנייר שהוכנס ידע בדיוק את רצוני, והתפעלתי שכל אות שלחצתי הופיעה אחר כך על הנייר. אז עוד לא ידעתי שמכונת כתיבה תלווה אותי במשך כל החיים ואף תעזור לי בתקופת השואה.

בשנים אלה התגברה מאד האנטישמיות בפולין ועבור היהודים חוקקו חוקים ותקנות רבים, באופן שהגבילו ושהקשו על פרנסתם, כך למשל, על פי החוק הקיים היה חייב כל סוחר, רוכל ובעל קיוסק לרכוש, אחת לשנה, רשיון שנתי Patent משלטונות המסחר, וללא אישור זה לא ניתן היה לנהל עסק ולסחור. את הרשיון ניתן היה לרכוש אך ורק בששת הימים האחרונים של חודש דצמבר, והיהודים היו חייבים לעמוד בתור לרכישתו, ונאלצו לעמוד שעות על גבי שעות בחוץ, ברחוב, בקור ובגשם, מכיוון שלא היה מקום מספיק, ולעיתים נדרשו לבוא ביום המחרת וכך הפסידו ימי עבודה ופרנסה.

אבי, שבאחד מימי שנת 1933-1934, ראה תמונה מזעזעת של יהודים העומדים בתנאים קשים בתור לקופת לשכת המסחר, החליט שיש לשנות את החוקים והתנאים, ולאחר שהציג את הרעיון שלו בפני הדירקטוריון של "ההתאחדות" קיבל "אור ירוק" לביצועו.

האם יקום מוזיאון יהודי בקרקוב?

במהלך חמשת החודשים, מיום פתיחת התערוכה "קרקוב בזמן הכיבוש 1939-1945" במוזיאון ע"ש שינדלר ביוני השנה ועד סוף אוקטובר, ביקרו בתערוכה למעלה מ-80,000 איש; כ-85% מהם היו תיירים מחוץ לפולין. כך מסר **מר מיכאל ניזביטובסקי**, מנהל מחלקת המוזיאונים של עיריית קרקוב בפגישה תקופתית. מר ניזביטובסקי מסר עוד כי התערוכה קיבלה פרסום רב בעתונות הפולנית והבינלאומית, ואף זכתה כבר בשני פרסים בינלאומיים נכבדים. במקום ביקרו מכובדים מכל רחבי תבל, ביניהם שרים, ראשי ערים, מנהלי מוזיאונים ואף **הגב' הילרי קלינטון**. עוד נמסר כי מנהלי המוזיאון שואפים ליצור במקום מפגשים בין צעירים ישראלים לצעירים מפולין (ובדעתנו לקיים מפגש כזה כבר בחודש מרץ הקרוב, בעת ימי ארועי המצעד לציון חיסול הגטו בקרקוב).

מר אוגניוש דודה, מנהל המוזיאון היהודי בבית הכנסת הישן שברחוב שרוקה, דיווח על התוכנית להקמת מוזיאון אשר יוקדש ליהודי העיר. הוא אמר כי בפולין של היום יש שני מקומות המזוהים מאד עם ההיסטוריה של העם היהודי: ורשה – סמל ההתקוממות היהודית, ואושוויץ – סמל המוות. לאלה הוא מציע להוסיף את קרקוב – כסמל לחיים היהודיים שפרחו בעיר במשך כמעט אלף שנים. עוד אמר דודה כי השטח הקטן של המוזיאון הקיים אינו מאפשר להציג את המורשת היהודית, אלא מספר קטן בלבד של מוצגים, ובוודאי שאין שם מקום מתאים לפעילות תרבותית וחינוכית כגון הרצאות, הקרנת סרטים, חדרי לימוד וכיו"ב.

ראש הקהילה היהודית, **מר תדאוש יעקובוביץ**, אשר נכח בחלק מהפגישה, הביע את תמיכתו האישית בפרוייקט, אך ציין שמכוון שלפי התוכנית של הקהילה היהודית בעיר היה להקים במקום בית מלון, תדרש העירייה לפצות את הקהילה היהודית עבור החלקה. מר מיכאל ניזביטובסקי, מנהל מחלקת המוזיאונים בעיריית קרקוב, דיווח כי התוכנית להקמת מוזיאון יהודי במקום התקבלה גם על דעתו של ראש העיר ואין ספק שזהו המקום המועדף. אשר לשאלת הפיצוי לקהילה היהודית הרי שבוודאי ימצא לכך פתרון הולם ורמז על כך שבתו מלון אפשר להקים גם במקומות אחרים בעיר.

עוד מסר דודה כי במוזיאון היהודי הקיים מבקרים כ-120,000 איש מידי שנה, ואין כל אפשרות להגדיל את מספר המבקרים במקום הקיים. לדבריו, במוזיאון החדש יש לשים דגש על כל ההיסטוריה היהודית בעיר, החל מתחילת ההתיישבות היהודית במקום, דרך שנות הפריחה העצומה של הקהילה במאות ה-16 וה-17, ועד לסופה העגום בשואה. לפי ההצעה הנוכחית יוקם מוזיאון חדש בסמוך למבנה הקיים, על חלקה בשטח של 1257 מ"ר שבעלות הקהילה היהודית בעיר, בשטח שבין הרחובות ככר בוול (Bawol) ודיוור (Dajwor).

התאחדות הסוחרים היהודים בקראקא (המשך)

ידידותית וסבלנית, הממתניס כובדו בתקרובת קלה, וכל אחד ידע שמבוקשו ינתן לו. בדצמבר 1938 ביקשתי מאמי שתרשה לי להשתתף במפעל ה"כיבוד", וכך הגשתי בגאווה את התה והביסקוויטים בלשכת ה"התאחדות".

בשנים 43-1942 היינו מנותקים מהסביבה ואז סיפר לי אבי את פרטי המבצע. את סיפורה של ה"התאחדות" אני מקדישה לזכרו של אבי, שנורה למוות על ידי הגרמנים באוגוסט 1943, ואשר לימד אותי להקשיב לסביבה, ולנצל את כישורי לא רק למען עצמי, ולזכרם של כל אלה שפעלו לטובת ה"התאחדות" בקרקוב ובראשם יעקב שטרנברג, חבר הדירקטוריון, אשר תעד את סיפורם.

אירנה יוהנס לבית הימלבלאו

רשות למכור ישירות את הרשינות לסוחרים, לבעלי הקיוסקים ולרוכלים, ולהעביר את הכספים לבנק. אציין עוד שאבי היה בעל כשרון שנוע מבורך ומומחה בתחום הגישור (Sad Polubowny) – שרות שאותה העניקה ה"התאחדות" לחבריה, על מנת לפטור אותם מהצורך לפנות, במקרים של סכסוכים, לבתי משפט הפולניים בהם נמשכו ההליכים שנים ארוכות, ובשל החוקים והתקנות השונים והמשונים היו היהודים נאלצים להפסיד ימי עבודה רבים.

וכך קם עידן חדש לחברי העמותה. הקהל הגיע למשרדים ברחוב גרודצקה עם מסמכי זימון, על פי סדר א-ב, העבודה התנהלה 6 ימים בשבוע משעת הבוקר ועד חצות, וזאת כדי להספיק לשרת את כולם. האווירה היתה

מאותו יום התחילו לבקר בביתנו אנשים זרים שהסתגרו עם אבי בחדר עבודתו, והטלפון היה מצלצל בשעות שונות בימי ראשון, הוא יום המנוחה המסורתית בפולין השמור לכנסיה ולבילוי משפחתי. לעתים היה אבי נוסע לוורשה, ובשובו היה מסתגר בחדר עבודתו, הבית הומה מאנשים והאווירה תוססת, ושוב ישיבות אין-סופיות בלשכת "התאחדות". האווירה היתה סודית ואנחנו לא ידענו במה דברים אמורים. ניסינו אפילו "לנצל" את המשרתת כשנכנסה לחדר עם כיבוד, וביקשנו שתקשיב לנאמר, אך גם ממנה לא דלינו דבר.

בשנת 36-1935, לאחר עמל של כשנה, השיג אבי את הסכם בין ה"התאחדות" לשלטונות משרד המסחר, על פיו ל"התאחדות" תהיה

סכסוך על ברז מים בגטו

ברשותי נותרו כמה עשרות מסמכים משנות המלחמה הנוראות. אחד מהם הוא עותק מאושר של פסק-דין של בית-משפט שלום בגטו (מסתבר שהיה דבר כזה!) בנושא סיכסוך שכנים. הסיכסוך נבע מהצפיפות הבלתי נסבלת בגטו, צפיפות לה הייתי מודע כילד, אך לא הטרידה אותי. מסתבר שהורי ניהלו את מלחמת הקיום כך שלא ארגיש ולא אפגע. גם שיטת ניהול הסכסוך, כאילו העולם נוהג כמנהגו, היתה אופיינית לאבא. לא קשה לדמיין איך סכסוך כזה היה מתגלגל באחת משכונות העוני בתל-אביב. יש להניח שגם בגטו היה סכסוך מעין זה מלווה בדרך כלל אלימות ובזבוז כוחות מיותר, אלא שאבא ידע לטפל בו כדרכו.

המסמך, בתרגום מלא, מספר את הסיפור ואת הרקע בדיוק ובענייניות מדהימה, בהתחשב בתנאים:

פרטיכל:

ביום 21 ליוני 1942 בנוכחות החתומים.

נושא הסיכסוך: שימוש בברז ובתנור.

נקבע, שהדירה "רינק 24/12" המורכבת משני חדרים ומטבח, בחדר הגדול יותר גרה משפחת דרענגער ובקטן יותר הקרברים, ואילו במטבח – משפחת געלדוועטר, הכוללת 4 נפשות. כל שלוש המשפחות מבשלות על תנור המטבח ועל הגז וכל 3 המשפחות משתמשות בברז הנמצא בקצה המטבח. המטב, חלקו מופרד על ידי שני ארונות מטבח, כך שבצד אחד מצוי תנור המטבח והכיריים של הגז, ואילו בצד השני – החלק המשמש למגורים של הגעלדווערטים – מצוי הברז. בצד זה של המטבח עומדות שתי מיטות, ארון, שולחן וכסאות, קולב-עמוד וספה אשר ביום עומדת מאחורי הארון ואילו בלילה היא נפתחת.

הצדדים מגבילים את הסכסוך, לעת עתה, לברז.

הקרברים מתלוננים שגברת געלדוועטר עושה להם קשיים בעת השימוש בברז, דבר אשר גב' געלדוועטר הנוכחת מודה – ומבקשים צו שהגעלדווערטים יסדרו וילון, ולחילופין יאפשרו להם לסדר וילון, לפי סקיצה, כך שבכל רגע תהיה להם גישה חופשית לברז מבלי להפריע לגעלדווערטים, וזאת כאשר הארון יוזז ב-60-70 ס"מ.

גב' געלדוועטר מצהירה שאת הארון לא תזיז, אולם היא מרשה לקרברים לקחת

Wobec powyższego, tudzież z uwagi na to, że niema dla Koerberów innej możliwości korzystania z wodociągu, który równocześnie jest zlewem, że wodociąg znajduje się w kuchni, a nie można Koerberów pozbawić wody, zaś Koerberowie od rana do 16-ej pracują poza domem, a więc niema ich prawie przez cały dzień w domu i korzystają z wodociągu tylko rano, gdy wychodzą do pracy i po 16-ej, gdy wracają z pracy, dalej że Koerberowie chcą urządzić przedziałkę firankową przez kuchnię do wodociągu,

o r z e k a s i ę

że Geldwerthowie winni zezwolić Koerberom na normalne używanie wodociągu z tym, że Koerberowie winni starać się, by wykonywanie tego ich prawa było dla Geldwerthów jak najmniej uciążliwe i dokuczliwe, i po każdym korzystaniu z wodociągu wytrzeć podłogę koło wodociągu.

za zgodności z oryginałem
23/11
SĄD ROZJEMCZY
przy GMINIE ŻYDOWSKIEJ
W KRAKOWIE

מים מהברז, אבל אינה מסכימה שהקרברים יתרחצו בברז ושישטפו שם כלים.

בהתחשב בנאמר לעיל, ובהתחשב בכך שלקרברים אין דרך אחרת להשתמש בברז, שהוא בו-זמנית גם כיוב, ושהברז מצוי במטבח, ושאי אפשר להשאיר את הקרברים בלי מים, והרי הקרברים עובדים מחוץ לבית מהבוקר ועד שעה 16:00, ולכן אין הם בבית כמעט כל היום, ומשתמשים בברז רק בבוקר כשהם יוצאים לעבודה ואחרי השעה 16:00 כשהם חוזרים מהעבודה, וכן שהקרברים רוצים להתקין מחיצת וילון דרך המטבח אל הברז, ...

נפסק בזה שהגעלדווערטים חייבים להתיר לקרברים שימוש נורמלי בברז, עם זאת שהקרברים חייבים להשתדל שהשימוש בזכותם זו יהיה עבור הגעלדווערטים כמה שפחות קשה ומטריד, ואחרי כל שימוש בברז לנגב את הרצפה סביב הברז.

בית המשפט לבוררות ליד הקהילה היהודית בקרקוב.

לכאורה זהו מערכון גרוטסקי. האם זה מה שהטריד את יושבי הגטו בימים הגורליים ההם? - מסתבר שהחיים דורשים את שלהם בכל מצב, וגם בתקופה הרת-אסון כזאת.

בעיות יום-יום מטרידות ולוחצות, הצפיפות קשה, אנשים לא כל כך מוכנים להסתדר מתוך סולידריות ושותפות גורל, אלא כל אחד דואג לעצמו ולקרוביו. מאידך, המערכת המשפטית טוחנת כרגיל, משום שליחודים הרי יש כביכול שלטון עצמי בגטו, ויש להם אפילו "משטרת הסדר".

המערכון מתנהל כאילו העולם לא עמד על פיתחו של גיהינום. אולם אין ספק שעדיף פתרון "משפטי" כזה על פני מריבה מתמשכת ואנרכיה טוטלית.

משה קרבר

"הזמיר" של קרקוב

בשם פושקוב, על סדנת לימודים משותפת עם תלמידי הקתדרה ללימודי יהדות בלבוב, ועוד. בקתדרה למדעי היהדות של האוניברסיטה היאגלונית, הממוקמת ברובע קז'ימיז' ברחוב יוזפה 19, לומדים כ-120 תלמידים, רובם לתואר מסטר. מדי שנה מבקרים כ-20 מהם בישראל, לתקופה של שבועיים, כאורחים של ארגון יוצאי קרקוב ושל המרכז האוניברסיטאי אריאל, אשר משכן אותם במעונות הסטודנטים שלו ודואג לקרב את הסטודנטים להיסטוריה ולתרבות של מדינת ישראל.

בטאון תקופתי בשם "הזמיר" (Słowik) מתפרסם על ידי הסטודנטים בקתדרה למדעי היהדות שבאוניברסיטה היאגלונית בקרקוב. המאמרים המתפרסמים בבטאון נכתבים על ידי הסטודנטים, בנושאי ההיסטוריה והתרבות היהודית של קרקוב ופולין. בגליון האחרון, שראה אור בחודש דצמבר 2010, התפרסמו מאמרים על ספרי קודש יהודיים, על הויטראזים הצבעוניים בבית הכנסת הטמפל, על הקבליסט הקרקובאי רבי נתן שפירא, על יהודי עיירה

הויטראז'ים בטמפל של קרקוב

בבטאון "הזמיר" האחרון התפרסמה כתבתו של סלוומיר פאסטושקה על "ההיסטוריה של הויטראז'ים בטמפל של קרקוב". המחבר והמוציאים לאור אישרו לנו לתרגם את המאמר ולפרסמו בעלון שלנו, ואנו מודים להם על כך.

בבית הכנסת "טמפל" שבקרקוב, הנמצא בצומת הרחובות מיודובה ופודב'ז'יה, מוצבים 43 ויטראז'ים יחודיים בנושאים יהודיים, פרי יצירתם של אמנים שהיו ככל הנראה יהודים. הויטראז'ים מקובצים בזוגות, ומוצבים בחלונות החיצוניים של החזית – 20 מהם ממוקמים באולם התפילה שבקומת הקרקע, 21 נוספים בעזרת הנשים ועוד שניים בגרמי המדרגות.

שבעה מחלונות הויטראז' הם קומפוזיציה של מוטיבים גיאומטריים וצמחיים - ורדים, עלים ופרחים מסוגננים - שבמרכזם מגן דוד. במקור הם היו רק בשני חלונות אשר בגרמי המדרגות, ועד לשיקום שהתבצע בשנות השמונים נהרסו כ-70% מהם. במסגרת השיקום בוצעו העתקים עבור חמשת חלונות שבאכסדרה, אשר על פי צילום משנת 1933 הנמצא במשרדים במקום, היו מעוטרים במגן דוד.

בשני חלונות ויטראז' נוספים, אשר נתרמו בשנת 1925 על ידי יצחק ועמליה פוטוק, משתמשים בקומפוזיציה ומוטיבים ססגוניים מהמאה ה-18 המציגים את עץ החיים בצורת מנורה, נתמך על ידי שני אריות, אשר ככל הנראה מתייחסים לזוג הכרובים שעל ארון הברית. שני ויטראז'ים אחרים בעזרת הנשים מראים את הר הבית, מעוטר במוטיבים של צמחים, כתר וחיות: ציפורים, סנאים וסמורים. בויטראז' שנתרם על ידי מרקוס ורגינה שונפלד נשתמרה החתימה של חברת "ז'ילנסקיי" ("Żeleński") לויטראז'ים ומוזיאקה בקרקוב, אשר ביצעה חלק מהחלונות. חלק בוצע, קרוב לוודאי, בסטודיו של תיאודור אנדרו זאידז'יקובסקי מקרקוב.

בשנים 1987-1989 בוצעו עבודות לשחזור ושימור הויטראז'ים על ידי הסדנא לשימור מונומנטים בניהולו של לשק היינה. על עובדה זו מצביעה כתובת שעל אחד הויטראז'ים.

על רוב החלונות נשתמר רישום שמות התורמים ושנת התרומה, וכך נמצא באולם התפילה על קיר הצפוני, ממערב-למזרח את הכיתוב: רומן ויטי סילברבך, 1894/95; ברנרד וברטה

ריינר, 1894/95; הרישום לא נשמר; לזכרו של מאיר יעקובוביץ -1979; 1911; לזכר מקסימיליאן פרופר; ...מקס; ד"ר זיגמונט ועמליה קליין, 1894/95; פרדיננד ופלורי אפשטיין, 1893/94; יצחק ואמליה פוטק, 1925.

באולם התפילה על הקיר הדרומי: ירוחם ורחל בזס, 1894/95; הרישום לא נשמר; לזכר אברהם הירש, 1984; לודוויק ופאולינה באומגרטרן; ד"ר וילהלם ועמליה קורנגולד, 1893/94; לזכרו של מאיר קמסלר, 1894/95; רגינה שונפלד, 1894/95; וילהלם ומרי פרנקל, 1893/94; רישום לא נשמר; לאון ורוזליה הוכשטים 1894.

על הקיר הצפוני בעזרת הנשים: הרישום לא נשתמר; דוד ופני מנדל, 1894/95; לזכר אמליה אבלס, 1895; לזכר פאני הוכשטיין; לזכר ברנרד שיינפלד – יואנה והבנים; הרישום לא נשתמר; מקס ו-וילהמינה אהרנפרייס; סלומיאה ודורותה; לזכר עמליה גולדווסר, הבנים והבנות 23.11.1898.

על הקיר הדרומי בעזרת הנשים: לזכר ישראל גלייטצמן, זיגמונט וויקטוריה גלייטצמן 1897; סלומון וססיליה לייבלינג, 1896; לזכר קרולינה רוזנבלט; הרישום לא נשמר; לזכר הבת אדלה פילזר; לזכר מקסימיליאן פרופר, אלברט פרופר; מרקוס ורגינה שונפלד, 1893/94; לאון ורוזליה הוכשטים, 1894; לזכר מינדלה שטיינברג, 1894/95; לזכר נתן שטיינברג, 1894/95;

על ארבע חלונות - שניים על הקיר המערבי של הגלריה לנשים ושניים על גרמי מדרגות - לא השתמר הרישום.

הויטראז'ים ב"טמפל" הקרקובאי הם היחידים ששרדו מלפני המלחמה, והם דוגמה מעניינת של אמנות של בתי כנסת פרוגרסיבים. הם מדגימים לא רק את ההשפעות העיקריות על היהודי בקרקוב ההשכלה, אלא גם את השפעות האמנות הנוצרית, שבה חלונות ויטראז' היו פופולריים מאוד. הצורות הגיאומטריות שלהם מתמזגות היטב עם התפאורה של אולם התפילה המרכזי, והם גם עדות לתרומת הקהילה למקום, כפי שעולה מהכתובות שנשתמרו.

קורא'ים וכותב'ים

חשוב מאד שתשתנה התפיסה וישתנה המושג של "ניצולי שואה". אלה שהיו במחנות הם לא ניצולי שואה; הם שרידי שואה. הם לא ניצלו, הם עברו את כל התופת של המחנות ושרדו! אני יכולה לכתוב את עצמי ניצולת שואה, כי ברחנו בזמן מפולין ועברנו את המלחמה בסיביר, באוזבקיסטן, פרס ועוד.

חנה מרקוס לבית שטיגליץ

לכתבה על בית הספר Ognisko Pracy ("מוקד העבודה") אני מבקש להוסיף: אמי ז"ל, איה טרלר אפטוביץ, היתה מורה להיסטוריה וגיאוגרפיה בבית הספר, וזאת החל מראשית שנות השלישים. מאוחר יותר שימשה גם כסגנית מנהלת בית הספר, וזאת עד פרוץ המלחמה. ביולי 1941 נרצחה אמי ז"ל על ידי הגרמנים.

אדם אפטוביץ

מזה שלוש שנים מקיימים תלמידי תיכון "הראשונים" בהרצליה מפגשים עם תלמידי ליצאום 16 בקרקוב בעת המסע לפולין. המפגשים אורכים בין חצי יום ליום שלם, כאשר כל צד מביא עימו פעילויות למפגש. ביקור רביעי של תלמידי "הראשונים" בבית הספר התיכון בקרקוב יתקיים בתחילת אפריל הקרוב. לאור הרצינות וההתמדה של התיכון הקרקובאי בקיום מפגשים אלה, זכה התיכון במימון נסיעה לישראל על ידי ממשלת פולין (אחד מתוך 8 בתי ספר בכל פולין).

בחודש נובמבר 2010 הגיעה להרצליה משלחת מבית הספר הקרקובאי ובה 15 תלמידים מפולין יחד עם מנהל בית הספר ושני מורים. התלמידים התארחו בבתי התלמידים מתיכון הראשונים, בקרו בבית הספר והשתתפו בפעילויות משותפות, ובנוסף המשלחת סיירה גם באתרים שונים ברחבי המדינה.

נפתלי מנהיים

מרכז המידע הממשלתי לניצולי השואה

לפני כשנתיים נפתח, על ידי הממשלה, מרכז מידע למען ניצולי השואה, כחלק מהמוקד למיצוי זכויות הגימלאים. מרכז המידע מופעל על ידי המשרד לאזרחים ותיקים בשיתוף משרד הרווחה והשירותים החברתיים ומשרד ראש הממשלה. הסיוע לפונים מוענק ללא תשלום.

מרכז מידע ממשלתי לניצולי שואה
ת.ד. 889 גבעתיים 53108
טלפון: *9444 פקס 03-6442572
דוא"ל: zchut@pmo.gov.il
אתר אינטרנט: www.zchut.gov.il
מענה לפונים: ימים א-ה
בשעות 20:00-08:00
השרות ניתן ללא תשלום

ספרי"ט, רבותי

בהוצאת "יד ושם" אפשר לרכוש מספר ספרים על קרקוב:

יורק ואניה: נעורים בשלכת, מאת מרים עקביא. סיפור אוטוביוגרפי על חודש בחייו של יורק, אחיה בן ה-17 של המחברת. סיפור על ילדות מאושרת שנגדעה עם הכיבוש הגרמני: מעבר לגטו ובריחה ללבוב, שם נתפס יורק והושלך לכלא ואניה שבה לקרקוב. המחיר 47 ש"ח.

"קיבוץ ילדים" במסע אל הארץ הנכספת, מאת אביבה אופז. סיפורם של 40 ילדים ונערים ניצולי שואה שנותרו יחידים מכל משפחתם, והתקבצו בדירה נטושה באזור העתיק של קרקוב. לימים הייתה החבורה לקיבוץ ושמם "למטרה", וחבריו עלו יחדיו אל ארץ ישראל. המחיר 54 ש"ח.

שלוש אימהות לשני אחים: נוסעים סמויים ברכבת קסטנר, מאת יצחק וינברג. בין נוסעי רכבת קסטנר היו שני ילדים יהודים מקרקוב, האחים וינברג. הוריהם נרצחו ודודתם הצליחה למלט את האחים מן הגטו. כשנתיים נדדו בין הכפרים ולבסוף הגיעו להונגריה ושם הוברחו לרכבת קסטנר. המחיר: 54 ש"ח.

להזמנות ולקבלת קטלוג הפרסומים המלא נא לפנות ל"יד ושם" ת"ד 3477, ירושלים 91034 טל': 02-6443230, 02-6443511 פקס: 02-6443506

אבלים על מות חברתנו ומשתתפים בצער המשפחה
פליציה (פלה) פכנר
ז"ל
 בת הרמן ואוה

כ-90,000 ניצולי שואה פנו למרכז המידע בשאלות ובקשות מידע שונות. מרכז המידע נותן תשובות בכל הנושאים הקשורים לזכויות ניצולי שואה, ולפי הצורך מועבר הטיפול במסלול מהיר לגוף המטפל: הרשות לזכויות ניצולי שואה במשרד האוצר, קרן סעיף 2 של ועידת התביעות, הקרן לרווחה לנפגעי השואה, הלשכה לפיצויים אישיים מגרמניה, משרד הביטוח הלאומי הגרמני.

אל מרכז המידע ניתן לפנות בטלפון, בפקס, במכתב או בדואר אלקטרוני. במרכז המידע מרוכזים כל הטפסים להם נזקקים ניצולי השואה, ואלה נשלחים לפונים לפי הצורך. במוקד רוכז מידע רב, המתעדכן כל העת, על הזכויות השונות בתחומים כמו: בריאות, סיעוד, ביטוח לאומי, פנסיה, רווחה, שיקום, שיכון וכל הזכויות וההטבות לניצולי השואה מהגופים השונים.

"שטעטל וירטואלי" באינטרנט

לפני כשנה השיק המוזיאון לתולדות יהודי פולין פורטל אינטרנט "שטעטל וירטואלי", הפועל בפולנית, עברית, אנגלית וגרמנית. הפורטל כולל סקירה היסטורית, סטטיסטיקות, מפות ותמונות של אלפי עיירות יהודיות "שטעטלאך". "שטעטל וירטואלי" אינו אתר אינטרנט רגיל: האתר מבקש להיות קהילה פעילה, בה יכולים המבקרים להשתתף, להוריד ולהעלות תמונות, לאסוף מזכרות, להקשיב לעדויות ולחדשות, לקרוא מאמרים ולהחליף מידע. "שטעטל" ביידיש (מבטאים "שֶטֶטל" או "שֶטֶטיטל") היא העיירה היהודית שהייתה צורת ההתיישבות הטיפוסית של היהודים בארצות מזרח אירופה, במשך מאות שנים היו פזורות בכל רחבי מזרח אירופה עיירות יהודיות, שמעל מחצית מתושביהן היו יהודים. בעיירות אלה חיו בין מאות אחדות לאלפים בודדים של יהודים; השפה המדוברת בהן הייתה בדרך-כלל יידיש, היו בהן חדרים ובתי ספר יהודיים, ומהלך החיים בהן סבב סביב עולם התרבות היהודי-דתי. בתופעה חברתית ייחודית זו רואים כיום את אחד הסמלים העיקריים ליהדות מזרח אירופה, שנכחדה מהעולם. מנהלי הפורטל שואפים לכלול בו מידע על כל קהילה יהודית שהתקיימה בפולין, עד הקטנה שבהן. כתובת האתר: www.sztetl.org.pl/he/

לפני כשנה זכה יוסף באו ז"ל, שנפטר ב-2002, לכבוד והכרה על פועלו כאחד מחלוצי האנימציה בישראל. אמן, סופר וקריקטוריסט – לוח הנצחה מיוחד נחשף על קיר הבית שבו גר, ואשר משמש היום כמוזיאון, ברחוב ברדיצ'בסקי 9 בתל אביב. לוח הנצחה נחשף בטקס בהשתתפות ראש העיר תל אביב, משפחה ומכרים. באו נולד בקרקוב ב-1920 והחל את לימודי האמנות באוניברסיטה. בימי השואה נשלח למחנה הריכוז פלשוב, שם עבד כשרטט, מקצוע שהציל את חייו וחיי יהודים אחרים בזכות נכונותם לעבוד כזיפני תעודות. באותו מקום הכיר גם את מי שהיתה לרעייתו, רבקה, וסיפורם תועד בסרט "רשימת שינדלר".

לוח הנצחה ליוסף באו

בישראל הקים סטודיו לגרפיקה ואנימציה, צייר כרזות ותשדירים, אייר יצירות קולנועיות וכתב מספר ספרים ביניהם "שנות תרצ"ח", "משולש עגול", "לו טוב", "די"ש קר".